

© Carles Vergés

LA HISTÒRIA DE LA SEGONA REPÚBLICA A OSONA

Coincidint amb la commemoració l'any 2006 del 75è aniversari de la proclamació de la Segona República, el Patronat d'Estudis Osonencs ha publicat un número monogràfic de la seva revista *Ausa* dedicat a aquest tema. Amb aquesta iniciativa volíem promoure la recerca i el coneixement d'aquest període històric a la nostra comarca, una de les tasques que ens pertoca com a centre d'estudis que té, entre altres, l'objectiu de fomentar i donar a conèixer la investigació acadèmica sobre la història d'Osona. Creiem que la commemoració de la Segona República no podia quedar-se només amb la realització d'actes institucionals i de tipus més simbòlic, promoguts per ajuntaments i organitzacions polítiques i socials, sinó que aquest era el moment més adequat per fer també una revisió històrica d'aquell període a Osona. Amb aquesta intenció, des d'una institució cultural com la nostra, hem reunit un seguit d'articles a *Ausa*, escrits per professorat universitari i estudiosos del període republicà a la comarca, per tal d'aprofundir en el coneixement del que va representar la Segona República a Osona.

En relació amb el tema de la Segona República, i com a activitat de divulgació cultural, el Patronat d'Estudis Osonencs va programar uns mesos abans de l'any de commemoració l'exposició «Lluís Companys i la seva època», que va estar al Temple Romà del 4 al 20 de novembre de 2005. Sense proposar-nos-ho, aquesta exposició marcava l'inici de tot un seguit d'actes realitzats a la comarca relacionats amb la memòria del règim republicà. Uns actes organitzats per diverses entitats i institucions, cadascuna pel seu cantó de forma individual, sense una coordinació comuna entre les diferents iniciatives. És una llàstima que no hi hagi hagut previsió conjunta en la programació, perquè segurament s'hauria pogut treure molt més profit de tots els esforços particulars que hi ha hagut per rememorar la Segona República. Però tot i aquesta falta de previsió i de coordinació, uns mals sigui dit de passada molt propis de les programacions culturals, la commemoració de la Segona República ha comptat amb un conjunt força ampli d'activitats culturals i acadèmiques repartides per diverses poblacions osonenques, que converteixen la Segona República en un dels períodes de la història contemporània més tractats arran d'una efemèride de la nostra història recent. Serveixi aquesta reflexió com a toc d'atenció, per tal d'intentar millorar la coordinació en la programació d'altres commemoracions històriques que han de venir.

Entre els actes realitzats amb motiu de la commemoració de la proclamació de la Segona República, recordem que la mateixa exposició sobre Lluís Companys que vam presentar al Temple Romà també va poder ser vista a Centelles uns mesos després d'haver-se vist a Vic. A Torelló es va programar una exposició sobre «Les biblioteques populars en la pau i la guerra», que estava centrada en els anys de la Segona República. A Roda de Ter, va ser l'exposició sobre «El Camp de la Bota», que girava sobre els republicans afusellats en aquest indret de Barcelona. Aquesta darrera exposició formava part d'un conjunt d'activitats realitzades a la vila, com conferències, tallers de memòria històrica o la projecció d'una pel·lícula; el cicle d'activitats portava el nom de «Memòria amagada 1936-2006. Recuperació de la memòria històrica». A Manlleu, el 14 d'abril de 2006, l'Associació Cultural Pro Ateneu i l'entitat Tilbo de Torelló van organitzar una lectura de textos relacionats amb la República al passeig del Ter de Manlleu. A Vic, tots els grups polítics municipals excepte un van decidir commemorar la proclamació de la República en un acte institucional realitzat a l'Ajuntament de la ciutat el dia 21 de juny de 2006, que presidit pel president del Parlament de Catalunya, Ernest Benach, va consistir en una conferència sobre «La Segona República a Vic». Sense voluntat de ser completament exhaustius en aquesta relació d'actes, ens adonem, i ho volem destacar, que hi ha hagut una repercussió social d'un tema històric que, tot i no ser multitudinària, tenia una gran significació pel que representa la restitució de la memòria històrica, perquè no hem d'oblidar que durant molts anys hi ha hagut a nivell públic una mena de pacte de silenci sobre el règim republicà. Tot i la importància social de la recuperació del passat històric, a nosaltres ens semblava, però, que tot aquest desplegament d'exposicions i conferències quedaria incomplet i oblidat en el temps si no es feia una aportació en la recerca de la història de la Segona República a la comarca d'Osona que anés una mica més enllà del poc que en sabem, ja que sobre molts aspectes fins ara només en coneixíem vaguetats i simplificacions.

A través de recerques històriques que aportin coneixement sobre el període republicà en terres onsenques, voldríem contribuir a trencar amb la imatge excessivament mitificada que hi ha sobre la Segona República, deixar els prejudicis polítics i ideològics que tant de temps han planat sobre aquest tema, per poder analitzar amb rigor històric aquest període tan interessant de la nostra història. En efecte, durant molts anys ha existit, i encara avui dia existeix, una polarització extrema sobre el que va representar l'etapa republicana al nostre país. En un dels extrems, hi ha aquells que volen fer oblidar la Segona República, o la demonitzen perquè la consideren la causa directa de l'esclat l'any 1936 de la cruenta guerra civil que vam viure a Espanya. Creiem que si bé és lògic que les causes del conflicte bèl·lic s'han de buscar en el període republicà, el que no pot fer-se és condemnar tot el règim pel paper que hi van tenir alguns, i més quan la Guerra Civil la va desencadenar una revolta militar. En un altre extrem, hi ha aquells que tenen una imatge excessivament idealitzada sobre la Segona República, fonamentada en el fet que és l'únic període de democràcia política que hi havia hagut abans de la dictadura franquista. En aquest cas, creiem que aquest fet no ha d'impedir poder tenir una visió crítica de tots aquells aspectes susceptibles de controvèrsia, perquè com a règim polític breu i inestable, que va impulsar grans canvis, no sempre ben acceptats per tothom, va haver d'afrontar greus problemàtiques enmig d'una situació de crisi econòmica i social que en molts casos no va poder vèncer. En definitiva, per contribuir a superar aquests mites cal investigar què va representar la Segona República en llocs com Osona o d'altres, per tal de poder acabar amb les tergiversacions i conèixer la realitat sense prejudicis polítics i ideològics. Aquest monogràfic d'*Ausa* té com a objectiu incidir en aquesta línia de foment del coneixement, perquè el silenci deliberat comporta el manteniment de la ignorància sobre la història de la Segona República. Setanta-cinc anys després del seu inici, hauríem de començar a superar les imatges excessivament deformades que tenim sobre aquest període de la nostra història.

La Segona República, iniciada el 14 d'abril de 1931, va quedar extingida de fet l'any 1939 amb el final de la guerra civil espanyola. És cert que es va mantenir un govern republicà a l'exili, també de la Generalitat de Catalunya, però la victòria militar del bàndol revoltat i l'establiment d'un règim dictatorial van representar a la pràctica la fi de la Segona República. A grans trets, el període republicà es divideix en dues etapes principals: la de pau i la de guerra. La primera va de 1931 fins a 1936, quan una revolta militar va degenerar en una guerra civil, i la segona va des d'aquest any fins a la fi del conflicte bèl·lic, el 1939. L'existència d'una guerra civil en marxa va condicionar en gran manera la situació política, social, econòmica o cultural del país, de tal manera que se'ns fa més fàcil d'analitzar les dues etapes de manera diferenciada. Encara que hi va haver línies de continuïtat entre una etapa i l'altra, les ruptures i els canvis que van provocar la guerra i la revolució que es va produir a Catalunya en aquell període han fet decidir-nos per centrar la història de la Segona República a Osona només en l'etapa de pau, la que va de 1931 a 1936. A més de la complexitat que hauria representat analitzar tot el règim republicà, un altre objectiu important movia la decisió de no tractar sobre l'etapa bèl·lica: era el de fixar la mirada en l'etapa de pau de la Segona

República perquè de les dues existents és la més desconeguda. Així com hi ha nombrosos articles i llibres d'història sobre la Guerra Civil, la bibliografia sobre l'etapa republicana de pau és molt més reduïda i, en especial, és molt petita respecte a la comarca d'Osona. Ens semblava que, amb motiu del 75è aniversari de la proclamació de la Segona República, ara tocava tractar amb més profunditat l'etapa de pau, la més descuidada de totes dues. Fet i fet, en cinc anys ja arribarem al 75è aniversari de l'inici de la Guerra Civil, aleshores pot ser un bon moment per fer una revisió històrica sobre ella. Sigui per l'enorme commoció que va provocar, sigui pel que sigui, la Guerra Civil és el període de la nostra història recent sobre el qual més s'ha escrit, i que encara acapara un gran interès, de tal forma que el seu precedent, l'etapa republicana de pau, ha quedat sovint marginada. ¿Com s'entén, si no, que els mitjans de comunicació de masses s'hagin fet més ressò del 70è aniversari de l'inici de la Guerra Civil que del 75è de la proclamació de la Segona República?

Els articles que conformen aquest monogràfic d'*Ausa* estan escrits per especialistes en les diferents temàtiques que s'hi aborden, en ells s'hi destaquen alguns aspectes que són innovadors, que intentarem presentar de forma sintetitzada. L'article de Santi Ponce Vivet, degà de la Facultat d'Empresa i Comunicació de la Universitat de Vic, parteix d'una disciplina en la qual és especialista com és la història econòmica, que té el mèrit de tractar des d'aquesta perspectiva un període concret i relativament breu. L'article trenca també amb idees preconcebudes, ja que ens presenta una comarca d'Osona dinàmica, perquè experimenta un cert creixement i una modernització econòmica, fet que contrasta amb la depressió internacional i la imatge de crisi econòmica que sempre s'ha volgut associar al règim republicà. El professor de la Universitat Autònoma de Barcelona Joan Serrallonga i Urquidí tracta un dels temes en què s'ha especialitzat, com és la història de les condicions de vida; resulta interessant l'intent de l'autor de relacionar com l'existència d'unes dures condicions de vida va condicionar també la resposta de la classe obrera cap al règim republicà i la reacció que van tenir les classes benestants. La degana de la Facultat de Ciències Humanes, Traducció i Documentació de la Universitat de Vic, Carme Sanmartí Roset, tracta el tema del sufragi femení a partir de la premsa osonenca, un fet transcendental perquè durant la Segona República les dones de l'Estat espanyol van obtenir per primera vegada en la història el dret de vot. Aborda així un aspecte relacionat amb les dones sobre qui el règim republicà va crear nombroses expectatives. El seu escrit el podem considerar també un dels primers sobre història del feminisme a Osona. Per la seva banda, Jaume Crosas Casadesús, professor de geografia i història d'institut de secundària, que ha portat a terme una intensa activitat de recerca, que continua una vegada ja retirat de la docència, s'ha especialitzat en l'estudi de la conflictivitat durant el primer terç del segle xx a l'àrea del Collsacabra. En aquesta ocasió, ens presenta un article sobre la conflictivitat en aquest àmbit rural durant la Segona República i traça punts de comparació amb el que passava en àrees més industrials situades a la plana de Vic. Finalment, l'article col·lectiu signat pels professors Josep Casanovas, Joan Soler i Antoni Tort, membres del Grup de Recerca Educativa de la Universitat de Vic, planteja com es va concretar a Osona la política educativa del govern republicà. L'impuls a l'ensenyament públic es va

convertir en una de les principals insígnies de la política republicana durant aquell període, i l'anàlisi del cas osonenc demostra que en efecte la intervenció en educació no es va quedar només en les paraules, no va ser una retòrica buida pròpia de propagandistes del règim, sinó que realment la Segona República va representar un gran salt endavant en favor de l'ensenyament públic. No voldríem deixar d'esmentar que l'artista Carles Vergés ha pintat expressament un quadre sobre el tema de la Segona República per tal d'il·lustrar aquest monogràfic d'*Ausa*. Una obra que encapçala aquesta introducció i que representa una línia de continuïtat en la voluntat d'obrir també les pàgines d'*Ausa* a artistes vinculats amb la comarca d'Osona.

Som conscients que els articles que presentem no esgoten la multitud de temàtiques que es poden tractar sobre la història de la Segona República a la comarca d'Osona. Ens hauria agradat poder-hi incloure altres aspectes prou interessants, com són el gran avenç en la normalització pública de la llengua catalana que es va produir en aquells anys; l'esclat cultural propi d'aquella època; la modernització dels costums ciutadans; el paper de l'Església catòlica... El fet, però, que quedin encara molts aspectes a tractar no ha d'amagar que aquest monogràfic d'*Ausa* sigui prou complet, abasta força dels temes més significatius respecte del període republicà i és, sens dubte, el principal recull d'investigacions històriques sobre la Segona República a Osona.

Si, com explicàvem al principi d'aquest escrit introductori, el Patronat d'Estudis Osonencs va ser una de les primeres entitats en organitzar un acte relacionat amb l'aniversari de la proclamació de la Segona República, amb aquest monogràfic es conclouen a la pràctica les iniciatives que s'han portat a terme a Osona durant aquests mesos, aportant des del Patronat d'Estudis Osonencs unes investigacions que ens permetran conèixer molt més bé la història de la Segona República a Osona.

JOSEP CASANOVAS I PRAT